

BASLAWÍSH KLASLARDA MATEMATIKA OQÍTÍW METODIKASINAN PAYDALANÍW

Sharapova Hurliman Zayirbek qızı

Sarsenbaeva Anar Onalbay qızı

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı

Baslawısh tálim fakulteti 2-v kurs talabası

ANNOTACIYA

Bul maqalada baslawısh klasslarda matematika oqıtıw metodikasınan paydalanıw hám oqıwshılardıń matematika sabaqlıǵına qızıǵıwshılıǵın arttırıw haqqında sóz etiledi.

Gilt sózler: Matematika, metod, arifmetika, geometrik figuralar, elementler.

Matematika – bul eń áyyemgi dáwirlerden baslap payda bolǵan pánlerdiń biri. Biraq bul pán waqıt ótken sayın gónergen yamasa kereksiz bolıp qalǵan emes, kerisinshe uzaq jol basıp kelgen bul pán jıldan-jılǵa rawajlanıp, jańalanıp kelmekte. Solay eken matematika páni haqqında birqansha túsinikler keltirip ótkenimiz maqsetke muwapıq boladı .

“**Matematika**” sózi áyyemgi grek tilinde “mathema” sózinen alınǵan bolıp onıń mánisi “pánlerdi biliw” degendi bildiredi. Dáslepki obykti sanaw bolǵanı ushın kóbinese onı esap – kitap haqqındaǵı pán dep te ataǵan. Biz házir matematikasız dúnyanı kóz aldımızǵa keltire almaymız. Sebebi matematika basqa pánlerge uqsap gumanitar pán emes ol anıq pán, onda hárbir máseleniń yáki mısaldıń anıq sanın juwabin tabıwǵa boladı. Ásirese házirgi XXI ásir sanlı informaciyalasqan hám texnologiyalar dáwirinde matematika tiykarǵı orındı iyeleydi. Sonıń ushında matematikanı balalarǵa baqsha dáwirinen baslap úyretip atırımız. Sebebi matematikanı bilmegen bala basqa pánlerdide ózlestiriwi qıyın boladı. Demek, dáslep matematikanı úyren onnan keyin basqa pánlerdi degen pikir biykarǵa ayılmaǵan.

Matematikanı úyreniwdiń dáslepki basqıshı álbette baslawısh klaslardan yaǵnıy 1-4 klaslardan baslap úyretiledi hám onnan joqarı klaslarda izi dawam ettirilip ketedi. Sol ushın matematikanı joqarı klaslarda úyrenip ketemen degen pikir bolmawı kerek, sebebi matematika uzın shınjırǵa uqsaydı hárbir esap bir biri menen tikkeley baylanıslı bolıp keledi. Eger biz matematikanıń qandayda bir bólimin yáki temasın túsinbesten taslap ketsek onnan keyingi úyrengenlerimizde shala boladı sebebi bizdiń sol taslap ketken jerimizde shınjır úzilgen boladı. Solay eken baslawısh klastan baslap matematikanı úyreniwge hám jaqsı úyretiwge úlken itibar qaratıwımız kerek boladı.

Baslawish klaslarda matematika oqitwduń óz aldına metodikası yaǵnıy izbe-izlikte úyreniw principi berilgen boladı. Bunda dáslep 1-klass oqıwshıları sanawdı, qosıw alıw sıyaqlı arifmetik ámellerdi esaplawdı úyrense, 2- klasta kóbeytiw bóliw hám kóp xanalı sanlar ústinde ámellerdi ornlawdı úyrenedi. Al 3-klasta bólshek haqqında túsinikke iye boladı hám bólsheklerdiń túrleri jánede olar ústinde ámellerdi ornlaydı. Baslawish klastıń sońǵı 4-basqıshında bolsa geometriyalıq figuralardıń túrlerin úyrenip olardıń perimetrin, maydanın tabıw hám quramalı sózli máselelerdi sheshiwge úyretiledi. Geometriyalıq figuralar haqqında 1-klastan baslap qısqasha túsinik berilip barıladı. Mısalı: Súwrette neshe úshmúyeshlik berilgen yamasa qansha kvadrat boyalǵan sıyaqlı sorawlar menen oqıwshılarga baslanǵısh geometriyalıq túsiniklerdi bergen bolamız. Baslawish klasslarda matematika oqıtıw metodikasınıń tiykarǵı ideası ańsattan quramalıǵa yamasa jeńilden awırǵa ótiw bolıp esaplanadı. Sol ushında sabaqlıq ańsat, jeńil mısallardan baslanıp klastan klasqa ótkende áste-aqırınlıq penen quramalasıp baradı. Bul processke tez úyrenisip qabıllay alatın oqıwshılar bar bul jaqsı, biraq hámme oqıwshı da birdey emes bul quramalasqan misallardı qabıllay almaytuǵında oqıwshılar bar bunı biz oqıwshılardıń matematika sabaqlıǵındaǵı nátiyjelerine qarap biliwimiz múmkin. Bunda oqıwshılar 1-2 klasta jaqsı oqıp al keyin 3-4 klasqa kelip oqıwı tómenlegenin ásirese matematika sabaqlıǵınan úlgeriwi tómen bolǵan oqıwshılardı kóremiz bul ashshı haqıyqat. Bunıń sebebi oqıtıwshılar metodikadan durıs paydalana almay, qabıllawı pás bolǵan oqıwshılarga durıs túsinik baǵdar bere almaǵanı bolıwı múmkin.

Baslawish klass matematika kursı mektep matematika kursınıń organik bólegi bolıp esaplanadı. Sebebi V-XI klaslarda oqıtılatuǵın matematikanıń eń tiykarǵı hám oqıwshılar jasına say bolǵan elementleri beriledi. Joqarı klaslarda bul túsinikler keńeytirilgen, tereńlestirilgen hám bayıtılǵan halda oqıtıladı. Demek baslawish klass matematikasınıń mazmunı joqarı klass matematikasınıń da mazmunın belgilep beredi. Matematika metodikası pedagogika pánler sistemasına kırıwshi pedagogika pániniń tarmaǵı bolıp, jámiyet tárepinen qoyılǵan oqıtıw nızamlıqların matematika rawajlanıwınıń málim basqıshında usınıs etiledi. Oqıtıwda jańa maqsetlerdiń qoyılıwı matematika oqıtıw mazmunınıń túpten ózgeriwine alıp keledi. Baslawish klass oqıwshılarına matematikadan sapalı bilim beriliwi ushın oqıtıwshı baslawish klaslarda matematika oqıtıw metodikasın iyelep, tereń ózlestiriwi lazım. Matematika baslawish tálim metodikasınıń predmeti tómendegilerden ibarat:

1. Matematikanı oqıtıwda kózde tutilǵan maqsetke tiykarlanıw;
2. Matematika oqıtıw mazmunın ilimiy islep shıǵıw bir sistemaǵa keltirilgen bilimler dárejesin oqıwshılardıń jas ózgesheliklerine say keletuǵın etip bóliw;
3. Oqıtıw metodların ilimiy islep shıǵıw;

4. Oqıtıw quralları – sabaqlıqlar, didaktik materiallar, kórgizbeli qollanbalar hám oqıw texnika qurallarınan paydalanıw;

5. Tálimdi shólkemlestiriwdi ilimiy islep shıǵarıw;

Oqıtıwdıń maqseti, mazmunı, metodları, quralları hám formaları metodik tárepleriniń tiykarǵı quramında quramalı, onı ózine say grafik penen súwretlew múmkin.

Baslawısh klass matematika oqıtıw metodikasınıń talabı boyınsha oqıwshılardıǵa sabaq túsindiriw hám olardı qızıqtırıwda berilgen mısál máselelerdi oqıwshılardıń kózine tanıs bolǵan kúndelikli ómirimizde paydalanıp júrgen predmetlerdi mısál etip keltirip túsindiriwimiz kerek. Sebebi biz mısál etip keltirgen predmet oqıwshıǵa tanıs emes jańa predmet bolsa onda biz túsindirmekshi bolǵan máselemiz ekinshi dárejeli bolıp, oqıwshılar bar dıqqat-itibarın biz keltirgen mısaldadı jańa predmetke qaratadı hám sonnan keyin biz ulıwma basqa temaǵa shıǵıp ketken bolamız. Oqıwshılardı matematika sabaǵına qızıqtırıwda hárqıylı metodlardan hám kórgizbeli qurallardan paydalanıwǵa boladı. Kórgizbe qurallardan paydalanǵandada ayırım oqıwshılar túsınbey qalıwı múmkin. Bunda eń qolaylı usıl sol oqıwshılardan anketa sorawnama alıp ne nárselerge qızıǵatuǵınlıǵın bilip, sol qızıǵıwshılıǵınan kelip shıqqan halda oǵan túsınik bersek oqıwshı qunt penen tınlap túsınip alıwı ańsat boladı. Bulardı hárbir oqıtıwshı baslawısh klass matematika oqıtıw metodikasınan úyrenip, óz iskerligi dawamında ámeliyatta qollap barsa hám óz ústinde kóbirek islese joqarı nátiyjelerge erisiwi sózsiz.

PAYDALANILǵAN ÁDEBIYATLAR: (REFERENCES)

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinflarda-matematika-o-qitish-metodikasi>
2. M.E.Jumayev, Z.Ǵ.Tadjiyeva Boshlangıch sinflarda matematika óqitish metodikasi. Toshkent 2005
3. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Matematika>